

Het gewone leren

Verandering is de enige constante in het onderwijs van de afgelopen decennia geweest. Geen enkele onderwijssector heeft eraan kunnen ontsnappen. Mammoetwet, basisvorming, tweede fase, vmbo, competentieleren, studiehuis, het nieuwe leren: allemaal veranderingen die door een waterhoofd van management, ambtenaren, onderwijskundigen en onderwijsadviseurs zijn gepropageerd en doorgedrukt.

De meeste van deze veranderingen zijn gebaseerd op het sociaalconstructivisme. Deze stroming, die het onderwijs wereldwijd sterk heeft beïnvloed, legt de nadruk op kennisconstructie in plaats van kennisoverdracht. De leerling is zelf verantwoordelijk voor hetgeen hij leert, neemt actief aan het leerproces deel en is gebonden aan specifieke leercontexten. Authenticiteit en samenwerking worden van groot belang geacht: de leerling moet samen met anderen aan een complex en zo levensacht mogelijk probleem kunnen werken om tot kennisverwerving te komen. In dit geheel krijgt de docent de rol van begeleider toegedicht; kennisoverdracht behoort niet meer tot zijn taken. In plaats daarvan moet hij de leerlingen coachen in hun proces van actieve kennisconstructie. Tot zover de theorie.

De aanhangers van het sociaalconstructivistisch leren verantwoorden hun praktijken door te stellen dat traditioneel onderwijs minder effectief en demotiverend zou zijn. Hun ideeën zijn daarentegen gebaseerd op de behoeftes van de leerlingen en de praktijk. Het is echter ontstellend te ontdekken dat in de twintig jaar dat deze stroming onderwijsland in zijn ban heeft, er geen enkel empirisch bewijs is gevonden voor de geclaimde voordelen. Uit onderzoek blijkt zelfs dat sinds de invoering van basisvorming, studiehuis en vmbo de gemiddelde scores van de leerlingen zijn gedaald. Tevens zijn er metingen gedaan naar de motivatie en studievaardigheden in de bovenbouw van het voortgezet onderwijs. Ook deze zijn na de invoering van de tweede fase gedaald.

Deze gang van zaken blijkt typerend voor ons onderwijs. Verandering op verandering wordt doorgevoerd zonder dat er bewijs aan ten grondslag ligt of er daadwerkelijk wel sprake is van een verbetering. Of zoals Hildo Wesdorp het stelde (geciteerd door Huub van den Bergh, bijzonder hoogleraar vanwege Levende Talen, in zijn oratie): 'Als de kwaliteit van het onderwijs net zo goed gecontroleerd werd als de kwaliteit van de kroketten, was de zaal nu leeg.'

Toch begint langzamerhand het besef door te dringen dat continu empirisch en fundamenteel onderzoek noodzakelijk is om nieuwe onderwijsontwikkelingen te

evalueren en desgewenst bij te stellen. In een conferentie georganiseerd door het NWO voor neuro-, cognitieve en onderwijswetenschappers werd drie jaar geleden al geconstateerd dat er op het gebied van de hersen- en cognitiewetenschap in de afgelopen tijd veel fundamentele kennis is verworven die grote potentie heeft voor toepassing in het onderwijsveld. De wetenschappers hadden toen al twijfels of het zelfstandig leren voor adolescenten realistisch was, gezien de stand van de cognitieve rijping van het puberbrein.

Echter er zal waarschijnlijk meer nodig zijn dan hard wetenschappelijk bewijs om de aanhangers van het constructivistisch leren te doen inzien dat hun experimenten op hele generaties leerlingen grondig geëvalueerd en bijgesteld moeten worden. Deze voorstanders hebben zich namelijk al vaak, bij gebrek aan beter, bediend van schijntegenstellingen en misleidende uitspraken over traditioneel onderwijs. In hun ogen is kennisgericht onderwijs een karikatuur waarbij alleen maar de nadruk ligt op uit het hoofd leren, herhaling, testen en consumeren. Met deze uitspraken gaan zij voorbij aan het feit dat ook bij directe instructie er sprake is van een actief leerproces waarbij de leerling aandacht moet hebben voor het leren en daarvoor moeite moet doen.

Maar hoe nu verder? Momenteel is er sprake van een wildgroei aan sociaalconstructivistische onderwijsexperimenten gesteund door managers, schoolleiders en onderwijsadviesbureaus en niet zelden verafschuwd door docenten op de werkvloer. Tegenstanders spreken van onethische en maatschappelijk onverantwoorde ontwikkelingen zonder enige wetenschappelijke grondslag. Lerarenopleidingen storten zich op competentiegericht onderwijs en doen hiermee regelrecht afbreuk aan de vakbekwaamheid van toekomstige leraren. En ten slotte voerspelt ook de instroom van onbevoegden voor de klas niet veel goeds voor kwaliteitsverbetering in het onderwijs.

Het is in ieder geval duidelijk dat het hoog tijd is om een discussie te voeren op basis van wat we weten en niet op basis van wat we vermoeden, denken of willen denken. Veranderingen zouden pas mogen worden doorgevoerd nadat het onomstotelijk vaststaat dat er sprake is van een verbetering. Hier ligt empirisch en *evidence-based* onderzoek aan ten grondslag, voor en door docenten zelf. Tot die tijd zouden we er goed aan doen ons te beperken tot wat we weten. En misschien is het gewone leren wel het nieuwe leren van de toekomst.

Johan Graus, hoofdredacteur